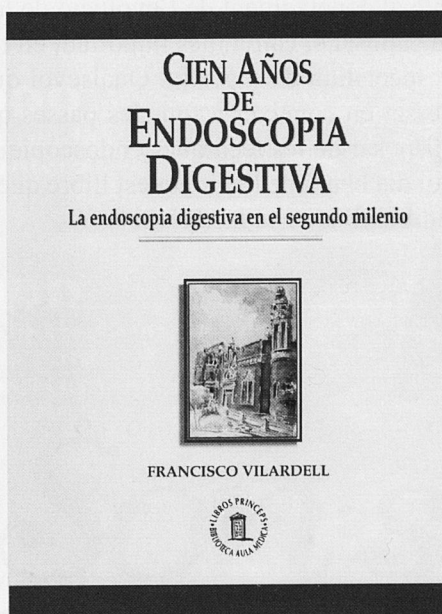

Història de cent anys d'endoscòpia digestiva

Antoni Obrador

Fa relativament poc temps vaig rebre el llibre "Cien años de endoscopia digestiva" del distingit Dr. F. Vilardell i ara he tingut l'oportunitat de llegir-lo. Per raó de la importància de l'obra i el lligam de l'autor amb Mallorca m'ha semblat oportú fer-ne una breu ressenya. L'estructura del llibre, després d'uns escrits inicials, segueix el trajecte històric dels diferents aspectes de l'endoscòpia digestiva alta, l'evolució de la documentació de les imatges endoscòpiques, el paper de la citologia i de les biòpsies endoscòpiques, el control endoscòpic de l'hemorràgia digestiva alta, el desenvolupament de l'endoscòpia digestiva baixa, l'endoscòpia de les vies biliopancreàtiques i la laparoscòpia diagnòstica i terapèutica. Finalment hi ha un capítol sobre l'organització de les diferents institucions nacionals i internacionals que han impulsat el desenvolupament de l'endoscòpia digestiva arreu. El llibre, d'unes tres-centes trenta pàgines, acaba amb uns índexs ben útils per trobar informació puntual sobre noms citats, paraules clau i un tercer índex que arreplega els hospitals, els instruments clínics i els fabricants que podem trobar al llarg del text.

El volum està pulcrament editat per l'editorial

Aula Médica Ediciones dins la col·lecció Libros Princeps. Fullejant el llibre crida l'atenció la gran quantitat d'imatges que conté, ja siguin de metges que han impulsat l'endoscòpia, com d'instruments endoscòpics, llibres o articles claus en la història de l'endoscòpia digestiva i d'alguns hospitals. De fet, per aquesta gran quantitat de figures, podem considerar que aquest llibre és també una història gràfica o un atlas de la història de l'endoscòpia digestiva. Com diu l'autor en el pròleg, una part de les imatges procedeixen del fons que tenia el seu pare, també eminent gastroenteròleg, moltes altres l'ha anat recollint el Dr. F. Vilardell gràcies a les relacions establertes al llarg d'una dilatada vida professional. En aquest sentit és important posar de relleu que l'autor ha jugat un paper rellevant en diferents institucions relacionades amb l'endoscòpia digestiva. Així podem ressenyar que el Dr. F. Vilardell va ésser fundador i primer president de la "Asociación Española de Endoscopia Digestiva", i també ha estat el president de la Societat Europea d'Endoscòpia Digestiva, de l'Organització Mundial de Gastroenterologia i del Consell d'Organitzacions Internacionals de Ciències Mèdiques (CIOMS). Gràcies a la trajectòria professional del Dr. F. Vilardell ha conegut personalment molts dels metges que han fet aportacions importants a l'endoscòpia digestiva i ha participat en els congressos i reunions on hi ha hagut comunicacions novedoses. Per tot això, es fàcil endevinar que el text d'aquesta obra està impregnat del sentiment de les coses viscudes i, a més a més de la cerca bibliogràfica que és evident i meritòria, trobam un text que, en bona part, és també una història viva. Aquest llibre, segons ens diu l'autor en el pròleg, va sorgir després d'un encàrrec del professor M. Cremer perquè fes una conferència sobre el mateix tema a la Setmana Europea de Digestiu que es va celebrar l'any 2000 a Brusel·les. El Dr. F. Vilardell ens diu, modestament, que ha completat la conferència amb iconografia i cites bibliogràfiques i el resultat és aquesta monografia. Possiblement la conferència va ésser un catalitzador que va permetre a l'autor decidir reunir en un volum totes les informacions havia anat recollint.

L'autor posa de relleu la importància de l'endoscòpia digestiva en el desenvolupament de l'especialitat. De fet, l'endoscòpia ha suposat un canvi en l'abordatge diagnòstic i terapèutic de moltes de malalties i juga un paper fonamental en la prevenció d'una sèrie de processos neoplàstics. Resulta evident, llegint el llibre, que després d'un procés llarg de moltes tentatives (que ocupen les cent primeres pàgines del llibre) l'endoscòpia assoleix un grau de desenvolupament realment remarcable amb la introducció de la fibra de vidre per transmetre la llum i les imatges. El segon aspecte realment innovador és la substitució de la fibra de vidre per transmetre les imatges per un xip electrònic, però encara és massa recent per a considerar-ho històricament. Aquesta història de l'endoscòpia digestiva a més d'ésser un recorregut pels avenços produïts en els diferents països s'atura específicament en els noms i institucions remarcables que han tengut un paper rellevant a l'endoscòpia espanyola. En aquest sentit, pens que el llibre del Dr. F. Vilardell és també un homenatge a l'Hospital de Sant Pau i concretament a la història de l'escola de gastroenterologia. D'alguna manera, podem considerar que l'aquarel·la de la portada que reproduïx una imatge d'aquest hospital en seria una bona mostra de l'homenatge a una institució cabdal en el progrés de l'especialitat de digestiu.

Si me permeteu un comentari personal, en aquestes notes de lectura, puc dir que mentre llegia el llibre recordava la petita història de l'endoscòpia digestiva de l'Hospital Son Dureta. Realment en aquests quasi darrers trenta anys hem pogut viure l'evolució tan extraordinària de l'endoscòpia. Així, el primer endoscopi que utilitzàrem encara tenia una visió obliqua per poder explorar bé la curvatura menor de l'estómac i compensar, d'aquesta manera, la poca mobilitat de l'extrem distal del fibroscopi. El coloscopi inicial només tenia dos moviments, amunt i avall i realment es feia difícil avançar per la essa sigmoide. L'aprenentatge de la coloscòpia total

requeria l'exploració fluoroscòpica per veure la trajectòria de l'endoscopi en relació al budell gros. De fet, inicialment, quan volíem explorar tot el còlon programàvem la coloscòpia a la sala de raigs X. D'aquesta manera podíem corregir, amb visió fluoroscòpica, les voltes alfa o omega de l'endoscopi i identificar quan ens trobàvem en el cec. Pràcticament quasi cada dia feim una laparoscòpia diagnòstica en els inicis dels anys vuitanta quan a l'hospital no s'havia introduït encara l'ecografia abdominal. Actualment no en feim cap. Ben aviat, a finals dels anys setanta, vàrem disposar d'un duodenoscopi per fer colangiopancreatografies retrògrades. El primer duodenoscopi tenia la punta metàl·lica i no era massa adequat per fer papil·lotomies pels perills de transmissió del corrent a la paret duodenal. Podem dir que l'aprenentatge autodidacta de la realització de colangiografies retrògrades va ésser una mica llarg. Les primeres vegades que volíem canular la papil·la de Vater ho intentàvem a la sala habitual d'endoscòpies. Si ho aconseguíem, aleshores duïem el pacient a la sala de raigs X per fer la radiografia de les vies biliars i completar l'exploració. Ben aviat, canviàrem l'estratègia perquè quan el pacient arribava a la sala de radiologia havíem perdut la canulació que tant ens havia costat. Finalment, puc apuntar que pel tractament de l'acalàsia tenim encara un dilatador de Starck en condicions d'ésser utilitzat quan el Dr. F. Vilardell apunta que a l'Hospital de Sant Pau el deixaren d'utilitzar en els anys cinquanta.

En definitiva, la història de l'endoscòpia digestiva del Dr. F. Vilardell suposa una aportació ben remarcable al coneixement de l'evolució de la tècnica que ha suposat el canvi més important en l'evolució de l'especialitat de digestiu. Qualsevol que estigui interessat en conèixer a fons les passes que han permès disposar de les tècniques endoscòpiques que tenim avui dia haurà de llegir aquest llibre que és una fita ineludible d'aquesta història.